

Izdavačka djelatnost Filozofskoga fakulteta i *FF press*

UVOD

Svako sveučilište, odnosno svaki fakultet koji drži do svoje znanstvene reputacije poseban naglasak stavlja na izdavačku djelatnost. Tako je i s Filozofskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu. Formalnopravno gledajući, ustroj izdavačke jedinice Filozofskoga fakulteta pod imenom *FF press* pada u početke 21. stoljeća. Zato je napose u drugoj polovici 20. stoljeća nakladnička djelatnost nastavnika i znanstvenika Filozofskoga fakulteta bila kanalizirana i ostvarivana preko nekoliko tadašnjih velikih nakladničkih poduzeća ili pak preko vlastitih zavoda i instituta. Tako su sveučilišni profesori i drugi znanstvenici intenzivno surađivali sa Sveučilišnom nakladom Liber, Školskom knjigom, Maticom hrvatskom, Mladošću i drugim izdavačima, a i danas s primjerice Hrvatskom sveučilišnom nakladom (Šikić 2019), što je uključivalo monografije, zbornike radova i druge uredničke knjige te časopise i druga izdanja.

OSNIVANJE *FF PRESS*

No kako je došlo do osnivanja *FF press*? Odgovor na to pitanje zabilježen je u spisima Fakultetskoga vijeća. Naime na 6. sjednici Fakultetskoga vijeća Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, održanoj 18. veljače 2002. u fakultetskoj Vijećnici pod predsjedanjem tadašnjega dekana Nevena Budaka, donesena je odluka o osnivanju stručne fakultetske službe pod nazivom *FF press*. Tu je inicijativu Miljenko Jurković, tada prodekan za znanost, na samu kraju sjednice obrazložio sljedećim riječima: „Obzirom da zakonski propisi obvezuju ustanove da za nabavku roba i usluga vrijednosti kojih prelaze određenu svotu moraju organizirati istog dobavljača predlaže se osnivanje službe *FF*-press.“ Njezina će zadaća biti sljedeća: „Služba *FF*-press tiskat će sve ono što se na Fakultetu do sada tiskalo, npr. Vodič kroz studij, monografiju Fakulteta i sl. Vodit će organizacijske poslove oko potpune pripreme i davanja materijala u tisak s logom *FF*-press-a, sve ono što su odsjeci, zavodi, centri i pojedinci do sada tiskali pod impresumom Filozofskog fakulteta.“ U nastavku se pak određuju procedure: „Natječaj za grafičke usluge i tiskanje na temelju kojeg će se izabrati najpovoljniji ponuđač raspisuje Filozofski fakultet. Sve pripreme za tisak obavljat će se na našem Fakultetu s našim zaposlenicima (honorarno) i ta bi centralizacija poslova omogućila uštedu sredstava.“ Osim toga: „*FF*-press izdat će informativni glasnik „*FF*-info“ koji će imati stalne i povremene rubrike, a izlaziti će dva puta godišnje, na kraju svakog semestra“ – pa se stoga pozivaju svi zainteresirani da dostave svoje priloge. Naglašeno je da se razmišlja i o „organizaciji službe za tiskanje skriptata i udžbenika“. Potom se pristupilo glasovanju o navedenom prijedlogu te je Fakultetsko vijeće većinom prisutnih članova, svega njih troje bilo je suzdržano, prihvatilo osnivanje službe *FF press* na Filozofskome fakultetu (Zapisnik 6. sjednice Fakultetskoga vijeća, 2001/2002, str. 32).

Već na idućoj sjednici Fakultetskoga vijeća održanoj 19. ožujka 2002. dana je obavijest da je na Filozofskome fakultetu održana proslava rođendana i izbora uglednoga hrvatskog grecista Milivoja Sironića

u počasno zvanje *professor emeritus* te da mu je tom prilikom uručena knjižica s biografijom i bibliografijom koju je izdao FF press. Riječ je o tada pokrenutom nizu *Posebna izdanja. Professores emeriti Facultatis philosophicae Zagrabiensis*, kojega je prvi svezak naslovljen *Milivoj Sironić, professor emeritus Facultatis philosophicae Universitatis studiorum Zagrabiensis* (2002), a priredila ga je Olga Perić s Odsjeka za klasičnu filologiju. Također je napomenuto da će se takav oblik knjižice ubuduće uručivati izabranim zaslužnim profesorima te se tom prilikom „mole odsjeci da radi pripreme materijala za izradu knjižice prof. dr. sc. M. Jurkoviću dostave podatke ukoliko već imaju izabrane profesore“ (Zapisnik 7. sjednice Fakultetskog vijeća, 2001/2002, str. 25–26). Uslijedio je niz publikacija u kojima su predstavljeni zaslužni profesori – *professores emeriti*: Mate Zorić, Boris Petz, Danilo Pejović, Aleksandar Flaker, Ivan Kampuš, Vladimir Mužić, Viktor Žmegač i Mirjana Gross. Nažalost izdavanje je toga niza nakon 2004. godine prekinuto.

FF press od svojega osnutka potpisuje i sva informativna izdanja o Fakultetu, kao što su *Informacije o razredbenom postupku i studijskim grupama*, *Vodič za studente* i *Vodič kroz studij*, zatim programske knjižice i zbornike sažetaka znanstvenih skupova i dr.

NAKLADNIČKA DJELATNOST FF PRESSA

Službeno prva publikacija objavljena u FF pressu jest priručnik akademika Tomislava Raukara *Seljak i plemić hrvatskoga srednjovjekovlja* (2002), koji je objavljen kao prvi svezak u tada pokrenutom nizu „Udžbenici i priručnici“, a kao odgovor na nastavne potrebe za sveučilišnim priručnicima. Iako brojem stranica nevelika, značenjem je to vrlo važna studija u kojoj se prikazuje stvaranje i razvoj hrvatskih srednjovjekovnih društava, a kao glavni rezultat provedenih istraživanja nameće se zaključak da glasoviti spis poznat pod nazivom *Pacta conventa* nije iz ranoga 12. stoljeća, već iz 14. stoljeća.

U prvoj godini djelovanja objavljene su pod logom FF pressa i knjige Nede Pintarić *Pragmemi u komunikaciji* (2002) i Željke Fink Arsovski *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra* (2002). Slijedile su potom i druge publikacije, od kojih treba spomenuti na njemački prevedenu kratku povijest Filozofskoga fakulteta u sklopu prikaza Sveučilišta u Zagrebu *Die Geschichte der Universität Zagreb von ihrer Gründung bis heute* autorice Tihane Luetić (2002). Nakon toga publicirana je fakultetska monografija na engleskome jeziku *The Faculty of Philosophy at the University of Zagreb* (2004) pod uredništvom Miljenka Jurkovića i Stjepana Damjanovića, a nekoliko godina kasnije i *Knjižnica Filozofskog fakulteta* (2009).

Već iduće, 2003. godine publiciran je i drugi priručnik T. Raukara, *Srednjovjekovne ekonomije i hrvatska društva* (2003), kao i priručnik *Hrvati, hrvatske zemlje i Bizant* Ive Goldsteina (2003), potom *Humanisti i starine: od Petrarke do Bionda* Marka Špikića (2006), *Rumunjske zemlje u srednjem i ranom novom vijeku* Borislava Grgina (2006), *Uvod u biološke osnove doživljavanja i ponašanja* Meri Tadinac i Ivane Hromatko (2006), također sve u nizu „Udžbenici i priručnici“. FF press je bio i sunakladnik *Leksikona Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti* (2004) i brojnih drugih izdanja.

Posebna suradnja ostvarena je s projektom *Triplex Confinium*, a potom s Centrom za komparativno-historijske i interkulturalne studije pod vodstvom Drage Roksandića, kako publiciranjem pojedinačnih izdanja tako i realizacijom važnih nizova izdanja kao što su „Biblioteka Desničini susreti“, „Dijalog s povodom“ i „Colloquia“ (Bui 2019).

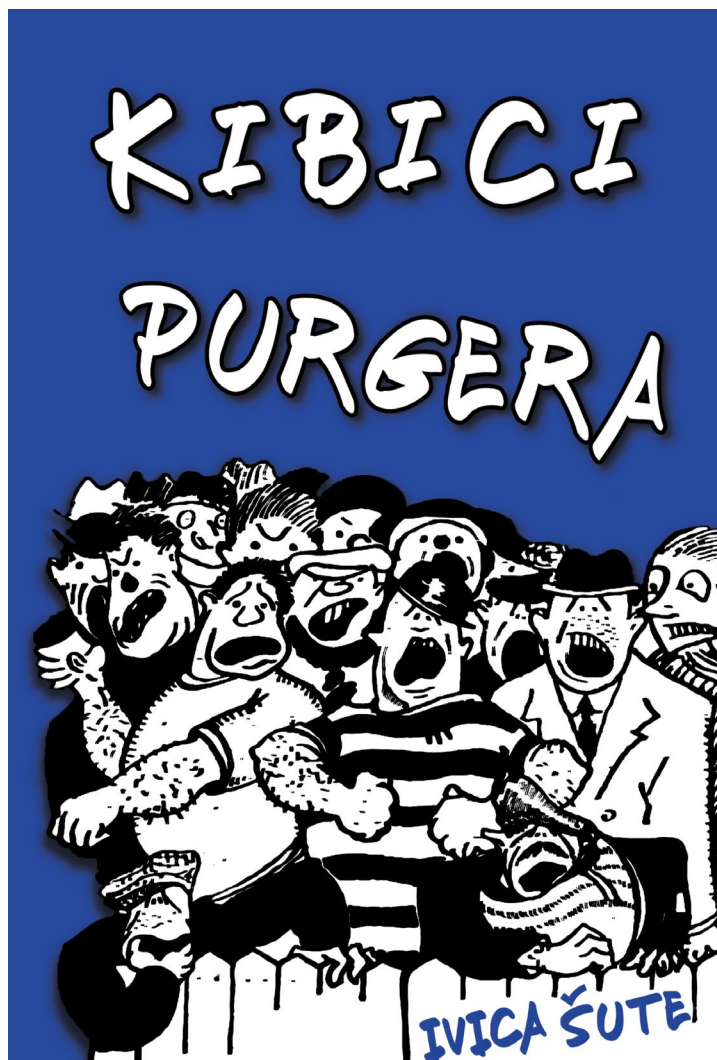
Velik su projekt bile i „Biblioteka *Periodica Croatica*. Serija Bibliografije“ te „Biblioteka *Periodica Croatica*. Serija Studije“ pod vodstvom Vinka Brešića s Odsjeka za kroatistiku. Tu su i nizovi: *Internationales kulturhistorisches Symposion Mogersdorf*, *Zbornik Zagrebačke slavističke škole*, *Hrvatsko-talijanski književni odnosi*, *Hrvatski državni sabor 1848.*, *Hrvatski književni povjesničari*, *International Conference The Future of Information Sciences IN-Future*, *Radovi Odsjeka za filozofiju*, *Proceedings from the Scientific Conference Methodology and Archaeometry*, *UZRT: Empirical Studies in Applied Linguistics* i dr. Posebno pak treba istaknuti objavljivanje udžbenika i priručnika za potrebe Croaticuma – Centra za hrvatski kao drugi i strani jezik.

Izvan nizova tiskano je višesveščano izdanje *Živjeti na Krivom Putu* (etnološko-povijesna monografija o primorskim Bunjevcima) Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, *Tilurium* – arheološka istraživanja Odsjeka za arheologiju, *ROMIS – Religionum Orientalium monumenta et inscriptiones Salonitani* i *ROMIC – Religionum Orientalium monumenta et inscriptiones ex Croatia* (Petar Sellem i Inga Vilogorac Brčić), *Slavenski jezici u usporedbi s hrvatskim* (ur. Dubravka Sesar), *Naselja i stanovništvo hrvatskih pokrajina* (Petar Korunić), *Studia diplomatica* i *Studia mediaevalia selecta* (Mirjana Matijević Sokol) i dr.

FF press potpisuje i cio niz zbornika u čast (*Festschrift*) zaslužnih profesora i znanstvenika, ali i spomenica preminulim profesorima. Mnogi su zbornici i spomenice objelodanjeni u suradnji i na inicijativu odsjekâ Filozofskoga fakulteta koji su nemalim prinosom svojih djelatnika prikupili, uredili i za objavu priredili u njima publicirane radove i članke. U formi spomenica objavljena su primjerice izdanja posvećena Filipu Potrebici (2004), Danku Grliću (2004), Josipu Adamčeku (2009), Reneu Lovrenčiću (2016) i Marini Bricko (2019). Među zbornicima u čast možemo izdvojiti one za Miru Kolar-Dimitrijević (2003), Tomislava Raukara (2005), Miroslava Šicela (2006), Antu Peterlića (2006), Milivoja Solara (2007), Aleksandra Stipčevića (2008), Mirka Tomasovića (2008), Vitomira Belaja (2009), Nikšu Stančića (2011), Dunju Fališevac (2012), Anticu Menac (2012), Radoslava Katičića (2014), Igora Fiskovića (2015), Milenka Popovića (2016), Augusta Kovačeca (2018), Zvonka Makovića (2018), Dragu Roksandića (2019), Mirjanu Sanader (2020), Miru Menac-Mihalić (2021), Nenada Moaćanina (2022), Ekrema Čauševića (2022), Boženu Vranješ-Šoljan (2022), Vinka Brešića (2022), Željku Fink Arsovski (2022), Nedu Pintarić Kujundžić (2023) i dr.

Naslovnica priručnika Tomislava Raukara Seljak i plemić hrvatskoga srednjovjekovlja (2002), službeno prve publikacije objavljene u FF pressu.

Naslovnica knjige: Ivica Šute, *Kibici „Purgera“*. Fenomen „Građanski“ i njegovi kibici: između masovne zabave, strasti i svjetonazora u međuratnome Zagrebu (2022).

Mnoštvo je i drugih tematskih zbornika objavljenih u nakladi FF pressa, primjerice *Hrvati i Poljaci – narodi daleki i bliski* (2003), *Karikatura. Zagrebački pojmovnik kulture 20. stoljeća* (2005), *Kalendar. Zbornik radova* (2010), *Mirko Dražen Grmek, liječnik, znanstvenik i kozmopolit* (2012), *Baltazar Bogišić i njegovo doba u intelektualnohistorijskoj perspektivi* (2012), *Slavko Ježić: romanist i kroatist, prevoditelj, intendant kazališta, sveučilišni profesor* (2013), *Annales in Perspective: Designs and Accomplishments* (2019), *Gradovi 19. stoljeća i urbana historija: teme, pristupi, metode* (2021), *Trident u Hrvatskoj. Vizualizacije tridentskoga programa u likovnoj baštini* (2022) i dr.

Brojne pak autorske monografije, odnosno znanstvene knjige zaslužuju posebnu pažnju i zaseban osvrt jer su pojedine od njih bile nagrađivane kako fakultetskim tako državnim i strukovnim nagradama. Istaknimo ovom prilikom kao svojevrsan kuriozitet knjigu *Kibici „Purgera“*. Fenomen „Građanski“ i njegovi kibici: između masovne zabave, strasti i svjetonazora u međuratnome Zagrebu (2022), koju kao autor potpisuje

Niz je obljetničkih publikacija objavljenih različitim povodima, primjerice povodom 100 godina rođenja Rudija Supeka i 50 godina Odsjeka za sociologiju (2016), povodom 140 godina rada povijesnih katedara Sveučilišta u Zagrebu (2018), 20 godina ukrajinistike na Sveučilištu u Zagrebu (2018), 25 godina slovakistike (2021), 100 godina lektorata poljskoga jezika u Zagrebu (2021), 140 godina poučavanja povijesti umjetnosti na Sveučilištu u Zagrebu (2022) i 55 godina samostalnoga studija češkoga jezika i književnosti u Zagrebu (2023).

Tu je i niz zbornika koji su nastali kao rezultat održanih znanstvenih skupova ili projekata, primjerice *Znakovi i riječi – Signa et litterae* (2002–2013), *Gajo Petrović – čovjek i filozof. Zbornik radova s konferencije povodom 80. obljetnice rođenja* (2008), *Zbornik Međunarodnog znanstvenog skupa u spomen na prof. dr. Josipa Jerneja* (2012), *Jaroslav Šidak i hrvatska historiografija njegova vremena* (2012), *Josip Matasović i paradigma kulturne povijesti* (2013), *Nada Klaić i njezin znanstveni i nastavni doprinos razvoju historiografije* (2014), *Zbornik Međunarodnog znanstvenog skupa u spomen na prof. dr. Žarka Muljačića* (2014), *Dani Cvita Fiskovića* (više svezaka), *Ljubo Boban i istraživanje suvremene povijesti* (2017), *Zdenko Vinski – život i znanstveni rad* (2020), *The Tito-Stalin Split 70 Years After* (2020), *Zbornik I. skupa hrvatske ranokršćanske arheologije* (2020), *Traian and the Danubian Provinces. The political, economic and religious life in the Danubian Provinces* (2021).

Ivica Šute i koja je izazvala veliku pozornost i pažnju čitalačke publike te u vrlo kratku vremenu doživjela čak tri izdanja.

FF press ima i svoju grafičko-likovnu prepoznatljivost, a to je njegov logo. Riječ je zapravo o jednostavnu rješenju s nazivom nakladnika, dok je u njegovoj pozadini glagoljičko slovo – tzv. grana-to *m* (*myslite*), izvedeno prema Baščanskoj ploči, inače petnaesto slovo staroslavenske glagoljičke i ćiriličke azbuke, znak Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Logo je korišten i prije negoli je *FF press* službeno ustrojen kao izdavačka služba – u knjizi Dubravke Sesar Češki u 30 lekcija: *književni tekstovi, gramatika, konverzacija, češko-hrvatski rječnik* (Zagreb, Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2001, iz tiska izišla iduće godine). Također je prvotno ime *FF pressa* bilo pisano „s crticom“, kao *FF-press*, no odlučeno je nakon konzultacija s kroatistima da službeno bude: *FF press*.

Logo *FF pressa*: tzv. *granato m*, glagoljičko slovo *myslite*, izvedeno prema Baščanskoj ploči.

IZDAVAČKI SAVJET I UREDNICI PODRUČJA *FF PRESSA*

Kako bi se unaprijedile organizacija i djelatnost *FF pressa*, formiran je Izdavački savjet kao fakultetsko savjetodavno stručno tijelo koje predlaže strategiju izdavačke djelatnosti, donosi izdavačke planove, predlaže načine financiranja i odlučuje o pokretanju nakladničkih nizova. Savjet sada djeluje u sljedećem sastavu: za područje društvenih znanosti Ana Barbarić (predsjednica) i Dragutin Ivanec, za područje humanističkih znanosti Mislava Bertoša, Slađan Turković i Nevena Škrbić Alempijević, dok su po funkciji u rad Savjeta uključeni prodekan za znanost i međunarodnu suradnju Miljenko Jurković te prodekanica za nastavu i studente Ivana Vidović Bolt. Imenovani su i tematski, odnosno urednici područja, zaduženi za uređivanje izdanja koja ne pripadaju nakladničkim nizovima, provođenje uredničkoga i recenzijskoga postupka i osiguravanje redovita izlaženja pojedinačnih izdanja: za područje društvenih znanosti Ante Kolak i Meri Tadinac, za područje filologije Renata Geld i Danijela Lugarić Vukas, za područje drugih humanističkih znanosti Tomislav Galović i Rajna Šošić Klindžić.

Rad Izdavačkoga savjeta, ali i cjelokupna izdavačka djelatnost regulirani su *Pravilnikom o izdavačkoj djelatnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* (2022).

FF PRESS DANAS

FF press danas funkcionira kao fakultetska služba koja radi pripremu, organizira tisak i distribuira izdanja profesorâ, znanstvenoga i nastavnoga osoblja te studenata, studentskih udruga i Studenskoga zbora Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Objavljuje različite vrste publikacija: znanstvene, znanstveno-stručne, stručne časopise i druge periodičke publikacije; znanstvene i stručne knjige (monografije, zbornike radova i druge uredničke knjige); udžbenike i priručnike; popularnoznanstvene publikacije; skripta i druge nastavne materijale; knjige sažetaka; separate; vodiče i kataloge; druge znanstvene i stručne publikacije iz područja djelatnosti Fakulteta. Mnoge od tih publikacija realizirane su zahvaljujući ponajviše potporama Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, ali i drugim izvorima financiranja.

Brojna su suizdanja *FF pressa* i raznovrsnih drugih nakladnika, poput Hrvatske sveučilišne naklade, Hrvatskoga etnološkog društva, Hrvatskoga državnog arhiva, Staroslavenskoga instituta, Povijesnoga društva otoka Krka, Instituta društvenih znanosti „Ivo Pilar“, Provincije franjevac trećoredaca glagoljaša, Katedre Čakavskoga sabora Lovran i drugih.

Izdanja *FF pressa* dostupna su putem redovite knjižarske mreže, u kojoj se ističu Sveučilišna knjižara i antikvarijat Dominović, dugogodišnji distributer Zebra komunikacije (napose dokazan u distribuciji u inozemstvo, primjerice u SAD, Ujedinjeno Kraljevstvo, Argentinu i dr.), Superknjižara i Školska knjiga, a najviše u knjižari u auli Fakulteta.

FF press vrlo uspješno djeluje pod dugogodišnjim vodstvom Borisa Buija, a njegov suradnički tim čine Marko Maraković (DTP-operater, grafička priprema), Ivanka Cokol (DTP-operaterka, grafička priprema) i Ivana Karlić (administratorica).

PLATFORMA ZA OBJAVLJIVANJE DIGITALNIH IZDANJA U OTVORENOME PRISTUPU *FF OPEN PRESS*

Zahvaljujući postojanju nacionalne platforme za znanstvene i stručne časopise u otvorenome pristupu Hrčak, svi su časopisi u izdanju Filozofskoga fakulteta vrlo rano prihvatili mrežno objavljivanje u otvorenome pristupu kao važan oblik diseminacije sadržaja i povećanja vidljivosti. Ipak, s obzirom na to da se značajan dio radova koje Fakultet objavljuje izdaje u autorskim knjigama, uredničkim knjigama i konferencijskim zbornicima, postalo je važno i za te vrste publikacija osigurati podjednaku vidljivost i odjek. Taj je prioritet iskazan i u *Razvojnoj i znanstveno istraživačkoj strategiji Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 2018. do 2023. godine* (2018: 46), mjerom koja predviđa povećanje šire relevantnosti i vidljivosti izdavačke djelatnosti Filozofskoga fakulteta. Kako u to vrijeme nije postojala nacionalna infrastruktura za objavu e-knjiga na koju bismo se mogli osloniti, Fakultet je trebao iznaći vlastito rješenje. Prilikom razmatranja mogućih izbora trebalo je voditi računa o važećim međunarodnim standardima elektroničkog izdavaštva, ali i o kapacitetima kojima je Fakultet raspolagao. U želji da se ostvari profesionalizacija elektroničkog izdavaštva postavljeni su sljedeći ciljevi: a) višejezičnost izdavačke platforme, odnosno kataloga knjiga, b) postojanje standardiziranih metapodataka za opis, c) dostupnost datoteka čitavih knjiga i zasebno pojedinačnih poglavlja, d) dodjeljivanje trajnih identifikatora poput ISBN-a, oznake DOI te ORCID-a za autore i urednike, e) rješavanje pitanja autorskoga prava i uvjeta korištenja putem definiranja autorskih ugovora i korištenja licencija *Creative Commons*, f) definiranje ujednačenih politika provjere kvalitete i recenzijskoga postupka, g) definiranje politika otvorenoga pristupa i h) uvid u statistike korištenja. Usto trebalo je osigurati da e-izdanja dođu do svojih čitatelja različitim distribucijskim kanalima: putem knjižničnih kataloga i alata za otkrivanje elektroničkih izvora, bibliografskih baza podataka i citatnih indeksa, općih i specijaliziranih internetskih tražilica te registara otvoreno dostupnih knjiga.

U skladu s općenitim usmjerenjem Filozofskoga fakulteta ka softverskim rješenjima otvorena koda i ovdje je izbor pao na slobodan i besplatan sustav *Open Monograph Press*, ali je bilo potrebno uložiti trud i vrijeme zaposlenika Informatičke službe i Knjižnice kako bi se on pokrenuo i prilagodio potrebama Fakulteta. S obzirom na potrebna stručna znanja vezana uz standarde elektroničkog izdavaštva i mrežne znanstvene komunikacije brigu o razvoju i održavanju novopokrenute platforme *FF Open Press* preuzeli su djelatnici Knjižnice, a prve e-knjige (elektronička izdanja naslova koji su izvorno izdanje imali u tisku nekoliko godina ranije) izdane su 2019. godine. Prve dvije knjige koje su primarno objavljene na *FF Open Pressu* (a i isključivo,

FF Open Press - izdanja Filozofskog fakulteta u Zagrebu u otvorenom pristupu

Katalog Objave O nama ▾

🔍 Traži

New Releases

Remećenje uvriješnog i značaj značenja: kognitivna lingvistika u učenju i poučavanju
Renata Geld
ožujka 27, 2024

Psiholingvistički pogled na ovladavanje engleskim i ruskim leksikom u okvirima individualne višejezičnosti
Marina Jajić Novogradec
veljače 12, 2024

Građanska znanost
Tomislav Ivanjko, Goran Zlodi, Zoran Horvat
siječnja 12, 2024

Proceedings from the 10th Scientific Conference Methodology and Archaeometry
Ina Miloglav (ed)
prosinca 30, 2023

(Ne)prijatelj u ogledalu: nezadovoljstvo tijelom i važnost slike tijela u adolescenciji
Inja Erceg, Gordana Kuterovac Jagodić
prosinca 21, 2023

Suvremeni pristupi u izučavanju japanskog jezika i kulture: Zbornik radova povodom obilježavanja 20 godina Katedre za japanologiju Odsjeka za indologiju i dalekoistočne studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Iva Lakić Parać (ed)
prosinca 18, 2023

Jezik / Language

English
Hrvatski

Browse

New Releases

Categories

Komparativna književnost
Japanologija
Etnologija i kulturna antropologija
Informacijske i komunikacijske znanosti
Kroatistika
Lingvistika
Turkologija
Povijest
Povijest umjetnosti
Romanistika
Južna slavistika

Digitalna izdanja Filozofskoga fakulteta u otvorenome pristupu na platformi FF Open Press.

jer obje su dostupne samo kao e-izdanja) bile su *Arhitektura baroka: udžbenik kolegija Arhitektura renesanse i baroka na preddiplomskom studiju povijesti umjetnosti* Dubravke Botica (2019) i *Proceedings from the Scientific Conference Methodology and Archaeometry* urednice Ine Miloglav (2019).

I nadalje se neka prethodno tiskana izdanja u suradnji s *FF pressom* i u dogovoru s autorima ili urednicima priređuju za naknadno elektroničko izdanje. Autori i urednici novih knjiga mogu odlučiti, već prilikom prijave rukopisa za izdavački plan, žele li da njihova knjiga bude objavljena samo kao tiskano izdanje, samo elektroničko ili žele oba izdanja. Pregled nad odlukama autora i urednika iskazanim u izdavačkim planovima proteklih godina pokazuje sve veću popularnost elektroničkih izdanja. Statistike posjeta i preuzimanja pokazuju da su i čitatelji prepoznali praktičnost i lakoću dostupnosti elektroničkih knjiga, pa tako uočavamo kontinuiran porast broja pristupa.

Na *FF Open Pressu* moguće je oblikovati nakladničke cjeline ili nizove i dati im zasebnu prepoznatljivost, opisati njihove značajke i urednička tijela, a zatim i okupiti sve pripadajuće sveske. Dobar primjer takva niza s pažljivo definiranim politikama i višegodišnjim kontinuitetom izlaženja predstavljaju već spomenuti *Proceedings from the Scientific Conference Methodology and Archaeometry*.

Bez obzira na dosadašnja postignuća u povećanju vidljivosti izdanja Filozofskoga fakulteta pred *FF Open Pressom* nalazi se još mnogo izazova koje treba riješiti. Prije svega treba postići veću ažurnost objavljivanja tekućih izdanja, ali i učiniti tehnološke iskorake (uvođenje dodatnih formata e-knjiga, poput EPUB-a) te pronaći nove kanale diseminacije sadržaja i dosizanja nove publike. Pri tome je važno napomenuti da je neupitna orijentacija Filozofskoga fakulteta ka otvorenom pristupu znanstvenih publikacija. Napori oko povećanja vidljivosti knjiga iz područja društvenih i humanističkih znanosti nisu usko ograničeni samo na izdanja Filozofskoga fakulteta, jer je jasno da tek povezivanjem s drugim dionicima toga sustava i uključivanjem u domaće i međunarodne mreže možemo postići postavljene ciljeve i polako mijenjati čitav sustav. S tim u vidu putem *FF Open Pressa* promovira se otvoreni pristup znanstvenim knjigama u Hrvatskoj i u inozemstvu, a organiziraju se i tematska događanja, među kojima treba spomenuti tribinu „E-knjiga u znanosti“ (održanu 2019. godine povodom predstavljanja *FF Open Pressa*) te „Tribinu o otvorenom pristupu znanstvenim knjigama“ (održanu 2022. godine).

Stjecanje dodatnih znanja i razmjenu iskustava vezanih uz izdavaštvo u otvorenome pristupu olakšavaju i članstvo u međunarodnoj istraživačkoj infrastrukturi *OPERAS – open scholarly communication in the european research area for social sciences and humanities* te sudjelovanje u međunarodnome projektu *DIAMAS – Developing Institutional Open Access Publishing Models to Advance Scholarly Communication*. Potrebu da se i u domaćim okvirima iznađe zadovoljavajući okvir za razmjenu iskustava, razvoj tehnoloških rješenja za izgradnju zajedničke nacionalne infrastrukture i osiguravanje financijske održivosti izdavaštva znanstvenih knjiga pokušat će ispuniti „Inicijativa za otvorenu znanstvenu knjigu“, koju je Filozofski fakultet uz podršku još četiriju ustanova pokrenuo krajem 2023. godine i čije prve aktivnosti tek započinju.

IZDANJA FF PRESSA I FF OPEN PRESSA PREMA GODINI IZDAVANJA I VRSTI PUBLIKACIJE

Analiza izdanja *FF pressa* i *FF Open Pressa* prikazanih prema dvama bibliografskim parametrima – godini izdavanja i vrsti publikacije – pruža nam dodatan uvid u raznolikost i obujam fakultetske izdavačke aktivnosti. Tiskana izdanja *FF pressa* prikazana su prema popisu dobivenu iz *FF pressa* uz dodatno provjeravanje u mrežnim knjižničnim katalozima Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Obuhvaćeno je razdoblje od 21 godine – od 2002. do 2022. godine. *Online* izdanja prikazana su temeljem uvida u mrežne stranice *FF Open Pressa*. Obuhvaćeno je razdoblje od pet godina – od 2018. do 2022. godine.

Broj tiskanih izdanja FF pressa prema godini izdavanja publikacije.

Godina izdavanja	Broj publikacija
2002.	13
2003.	18
2004.	16
2005.	17
2006.	30
2007.	27
2008.	25
2009.	25

2010.	20
2011.	30
2012.	31
2013.	33
2014.	30
2015.	23
2016.	29
2017.	32
2018.	27
2019.	32
2020.	28
2021.	42
2022.	25
Ukupno:	553

Broj online izdanja FF Open Pressa prema godini izdavanja publikacije.

Godina izdavanja	Broj publikacija
2018.	1
2019.	17
2020.	55
2021.	18
2022.	23
Ukupno:	114

Broj tiskanih izdanja FF pressa prema vrsti publikacije.

Vrsta publikacije	Broj publikacija
znanstvena monografija	182
spomenica ili zbornik profesoru u čast	42
zbornik radova	176
antologija, hrestomatija, čitanka	4
književno djelo	2
knjižica sažetaka	29
udžbenik, priručnik, vježbenica, vodič	63
leksikon, pojmovnik, rječnik, bibliografija	8
monografija Fakulteta, odsjeka, knjižnice	3
vodič kroz studij, zbornik programa, informacije o upisima, brošura o odsjeku	25
katalog izložbe	3
broj časopisa	16
Ukupno:	553

Broj online izdanja FF Open Pressa prema vrsti publikacije.

Vrsta publikacije	Broj publikacija
znanstvena monografija	54
spomenica ili zbornik profesoru u čast	7
zbornik radova	45
udžbenik, priručnik, vježbenica, vodič	1
antologija, hrestomatija, čitanka	1
leksikon, pojmovnik, rječnik, bibliografija	6
Ukupno:	114

Iz podataka navedenih u tablicama može se primijetiti da je u 2020. godini objavljeno čak 55 *online* izdanja, a u 2021. godini 42 tiskana izdanja, što su svojevrsni rekordi. To se može protumačiti utjecajem pandemije bolesti COVID-19 na izdavačke procese u znanstvenom izdavaštvu. Daljnje analize trebale bi pokazati koji je broj ranije objavljenih tiskanih izdanja u 2020. godini objavljen *online* u otvorenome pristupu kao potpora nastavi zbog otežana pristupa tiskanoj građi te predstavlja li to iskustvo i dalje poticaj autorima i urednicima iz područja društvenih i humanističkih znanosti za objavljivanje *online* publikacija u otvorenome pristupu. Kategorizacija prema vrsti publikacije rađena je na srednjoj razini granulacije, što znači da bi se neke kategorije dalje mogle razrađivati. Primjerice u kategoriji znanstvenih monografija prevladavaju autorske znanstvene knjige, no pobrojane su u istoj kategoriji i druge vrste znanstvenih monografija. Time je omogućen načelan uvid u izdavačke prakse FF pressa i FF Open Pressa. Bez obzira na to je li riječ o tiskanim ili *online* izdanjima u obama izdavačkim segmentima prevladavaju znanstvene monografije, a na drugome su mjestu zbornici radova. To nam govori o neizmjerljivo važnoj ulozi izdavačkih službi Fakulteta u razvoju znanstvene komunikacije u svim njezinim aspektima u polju društvenih i humanističkih znanosti.

ZNANSTVENI ČASOPISI U IZDANJU FILOZOFSKOGA FAKULTETA

U okviru hrvatske akademske zajednice mnoge su se naše znanstvene discipline (kao i s njima povezana profesionalna područja) definirale i izgradile velikim dijelom kroz dinamiku objavljivanja priloga u časopisima koje je zajednica stvorila ili usvojila kao relevantne. Mnogi su od tih časopisa uz znanstvenu imali i širu kulturnu ili stručnu važnost i obraćali se publici koja je izlazila iz okvira akademske zajednice. Vrlo često izlazili su i izvan okvira nacionalne akademske zajednice, bilo time što su obrađivali pitanja od globalna značaja ili, možda i češće, ciljano i tematski gradeći veze s drugim nacionalnim i kulturnim krugovima.

Hrvatska časopisna scena tijekom druge polovice 20. i u 21. stoljeću nipošto nije bila statična. Časopisi su se pokretali, poneki uslijed različitih poteškoća i gasili, a profili su se ponekih kroz godine i znatno mijenjali. Velik utjecaj na te mijene imale su različite znanstvene politike, načini na koje su se časopisi financirali i načini na koje ih se procjenjivalo i nagrađivalo. Ipak, presudnu ulogu u održavanju ritma izdavanja i sadržajna oblikovanja časopisa uvijek imaju urednici i urednice te redakcije koje okupljaju, a broj redakcija koje kao svoju adresu navode „Lučićevu 3“ nije malen.

Pri tome treba napomenuti da nekima od tih časopisa Filozofski fakultet formalno nije izdavač, već tu odgovornost snose ili pojedina udruženja ili neke privatne nakladničke kuće. Stoga će se ovaj prikaz usredotočiti ponajprije na časopise koji formalnopravno jesu izdanja Fakulteta (i to one koji su aktivno izlazili u posljednjih desetak godina) i tek spomenuti one koji to nisu, ali su profesori Fakulteta u njima imali značajne uredničke uloge.

Najstariji od časopisa koji su i danas aktivni jest *Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia* (SRAZ), časopis koji zajednički izdaju Odsjek za romanistiku, Odsjek za talijanistiku i Odsjek za anglistiku. Utemeljio ga je Mirko Deanović još 1956. godine i to isprva pod imenom *Studia Romanica*, da bi 1957. primijenio ime u *Studia Romanica Zagrabiensia*, a zatim 1958. godine u *Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia*. Časopis objavljuje članke na engleskome, francuskome, talijanskome, španjolskome, portugalskome i rumunjskome jeziku, iz područja književnosti, jezika i kulture, domaćih i stranih autora. Uz osnivača uloge glavnog urednika preuzimaju Petar Guberina, Josip Torbarina, Rudolf Filipović, Ivo Vidan, Vojimir Vinja, Karlo Budor i danas Maslina Ljubičić. Uz poneke kraće zastoje u početnim godinama izlaženja posljednjih dvadesetak godina SRAZ izlazi redovito jednom godišnje.

Iste godine kad i SRAZ pokrenut je drugi najdugovječniji časopis u izdanju Filozofskoga fakulteta, odnosno Odsjeka za arheologiju i Arheološkoga zavoda – *Opuscula archaeologica*. Prvi glavni urednik bio je Duje Rendić-Miočević, a slijede Marin Zaninović, Nives Majnarić-Pandžić, Tihomila Težak-Gregl, Helena Tomas i Domagoj Tončinić. Nakon sporadičnih svezaka u prvim dvama desetljećima časopis od 1980-ih godina izlazi redovito, objavljujući brojne priloge, isprva uglavnom na hrvatskome, a od 2004. godine paralelno na hrvatskome i engleskome jeziku. Nažalost, nakon dvaju dvobroja objavljenih u 2014. i 2018. godini časopis ne uspijeva zadržati kontinuitet izlaženja i trenutno je neaktivan.

Sljedeća tri časopisa pokreću se 1970-ih godina, i to u još trima područjima značajnima za Filozofski fakultet: kroatistici, povijesti te etnologiji i kulturnoj antropologiji.

Godine 1970. Ivo Frangeš pokreće časopis *Croatica: prinosi proučavanju hrvatske književnosti*, u to vrijeme kao zajednički izdavački poduhvat Instituta za znanost o književnosti Filozofskoga fakulteta i Instituta za književnost i teatrologiju Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Ulogu glavnog urednika kasnije preuzimaju Aleksandar Flaker, Krunoslav Pranjić te Ante Stamać. Do 2000. godine izlazi 30 godišta i 50 sveščića, a sunakladnikom u međuvremenu postaje Hrvatsko filološko društvo. No upravo taj obljetnički broj postaje i posljednji uoči višegodišnje stanke. Pod novim, promijenjenim naslovom, kao *Nova Croatica*, časopis izlazi od 2007. do 2012. godine, osnivač mu je Odsjek za kroatistiku Filozofskoga fakulteta, a glavni urednik Vinko Brešić. S novim sastavom uredništva i novim glavnim urednikom Mateom Žagarom časopis 2013. godine vraća stari naziv (uz novi podnaslov, *Croatica: časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu*) i u tom obliku održava redovit ritam godišnjeg izlaženja do danas.

Samo godinu nakon *Croaticae*, 1971. godine, pokreće se i časopis koji danas nosi naziv *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*. Pokreće ga iste te godine osnovan Institut za hrvatsku povijest (današnji Zavod za hrvatsku povijest), pod jednostavnim nazivom *Radovi*, i to kao povremenu ediciju Instituta. Iako numeracijom kreću od početka, *Radovi* ipak nisu sasvim nov izdavački poduhvat, već se nastavljaju na ranije *Radove Filozofskoga fakulteta* (Historijske grupe ili kasnije Odsjeka za povijest), koji izlaze još od 1959. godine. Tih prethodnih osam svezaka, koje su uređivali Grga Novak i Jaroslav Šidak, još uvijek čeka digitalizaciju. I današnji *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest* u svojih su 50-ak godina izlaženja

više puta mijenjali naslov i dinamiku izlaženja. Uloge glavnih urednika nosili su isprva Ivan Kampuš i kasnije Nikša Stančić, zatim Josip Lučić, Mario Strecha, Borislav Grgin, Hrvoje Gračanin i danas Inga Villogorac Brčić.

Časopis *Etnološka tribina* pod današnjim nazivom počinje izlaziti 1978. godine, međutim časopis je zapravo nastavak publikacije koja je izlazila još od 1970. godine pod nazivom *Izvješća*, isprva Etnološkoga društva Jugoslavije, Ogranak za SR Hrvatsku, a zatim Hrvatskog etnološkog društva. Nakon usvajanja naziva *Etnološka tribina* izlazi redovito kao godišnjak u suizdanju Hrvatskog etnološkog društva i Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskoga fakulteta te pokriva širok korpus suvremenih etnoloških i kulturnoantropoloških tema. Niz glavnih urednica od 1978. do danas uključuje Zoricu Šimunović-Petrić, Jasnu Čapo-Žmegač, Jadranku Grbić, Valentinu Gulin Zrnić, Sanju Potkonjak, Petru Kelemen, Melaniju Belaj, Senku Božić-Vrbančić i Danijelu Birt Katić.

Još jedan godišnjak, također u izdanju Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, počinje izlaziti 1989. godine – *Studia ethnologica Croatica*. Taj je časopis ponešto drukčijega, izraženije interdisciplinarna i transdisciplinarna sadržaja, s fokusom na kulturnim fenomenima i procesima te jakim usmjerenjem na područje srednje i jugoistočne Europe. Glavni urednici prvih brojeva bili su Vitomir Belaj, Tomo Vinšćak i Damir Zorić, a kasnije se u toj ulozi smjenjuju Marijana Belaj, Tihana Rubić i danas Tibor Komar. I taj etnološki časopis održava stalan ritam objavljivanja.

Nakon niza humanističkih časopisa Fakultet 1992. godine u suradnji s Hrvatskim sociološkim društvom započinje s izdavanjem prvoga časopisa iz područja društvenih znanosti – *Socijalne ekologije*. Osnivač Ivan Cifrić ostaje dugogodišnjim glavnim urednikom, a nasljeđuju ga Krešimir Kufrin, Tijana Trako Poljak i danas Jelena Puđak. Unatoč naslovu časopis pokriva i širi raspon tema relevantnih za društvene znanosti, uglavnom domaćih autora, a uspijeva zadržati izdavački kontinuitet i redovitost.

Iste 1992. godine osniva se još jedan filološki časopis, godišnjak *Zagreber Germanistische Beiträge* u izdanju Odsjeka za germanistiku, koji obuhvaća teme vezane uz znanost o književnosti, jezikoslovlje te didaktiku i metodiku njemačkoga jezika. Cjelokupan je sadržaj časopisa isključivo na njemačkome jeziku. Nakon osnivača i dugogodišnjega glavnog urednika Marijana Bobinca časopis sve do danas vodi Svjetlan Lacko Vidulić. Uz redovite brojeve časopis je izdao i deset specijalnih izdanja – *Zagreber germanistische Beiträge. Beihefte*, od kojih je posljednji deseti broj spomenica profesoru Bobincu.

Još jedan časopis iz područja povijesti, ali fokusiran na specifičnu temu gospodarske povijesti i povijesti okoliša, *Ekonomska i ekohistorija*, osnovan je 2005. godine. Glavni je izdavač Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju (osnovano iste godine) uz financijsku pomoć nakladničke kuće Meridijani, a Ekohistorijski laboratorij Centra za komparativnohistorijske i interkulturene studije Filozofskoga fakulteta suizdavač je časopisa. Predsjednik Društva i ujedno glavni urednik časopisa od osnivanja do danas jest Hrvoje Petrić, a u ulogama suurednika javljali su se i Mira Kolar-Dimitrijević, Drago Roksandić, Paul Hirt i Žiga Zwitter.

Najnoviji časopis pokrenut na Fakultetu jest *Hieronymus*, koji od 2014. godine objavljuje znanstvene i stručne članke posvećene isključivo proučavanju prevođenja i terminologije. Prva glavna urednica bila je Nataša Pavlović, a zatim vođenje uredništva preuzimaju Goranka Antunović i Mateusz-Milan Stanojević. Časopis izlazi isključivo u elektroničkom obliku.

Fakultet je također jedan od suradnika u međuinstitucijskoj suradnji na izdavanju slavističkoga časopisa *Philological studies*, a nekoliko naših slavista djeluje u radu uredničkog odbora toga časopisa pokrenutoga 2002. godine.

Djelatnici FF pressa, 2023.

Kao što je ranije spomenuto, iako Filozofski fakultet nije izdavač, ipak predstavlja svojevrsan dom mnogim časopisima koji su iznimno važni za pojedina područja koja se na Fakultetu studiraju i izučavaju. Od trenutno aktivnih časopisa treba spomenuti one koji su izdanja znanstvenih društava: Hrvatskoga sociološkog društva (*Revija za sociologiju* i *Polemos*), Hrvatskoga filozofskog društva (*Filozofska istraživanja*, *Synthesis philosophica* i *Metodički ogledi*) te prije svega Hrvatskoga filološkog društva (*Književna smotra*, *Umjetnost riječi*, *Suvremena lingvistika*, *Strani jezici*, *Govor* i *Hrvatski*).

Svi navedeni časopisi dostupni su u otvorenome pristupu na portalu Hrčak, za sve čitatelje, ali i za sve autore, bez zapreka u vidu naknada za objavljivanje koje uvodi sve veći broj stranih izdavača, ali i neki domaći znanstveni časopisi. Takva je uključivost moguća ponajprije zahvaljujući potporama Ministarstva znanosti i obrazovanja (većina fakultetskih časopisa u prethodnim je godinama uspijevala zadovoljiti kriterije natječaja i dobiti sredstva potrebna za pokrivanje barem dijela troškova), ali i nekih drugih financijera, kao i vrijednu radu i zalaganju djelatnika Fakulteta (urednika, recenzenata, prevoditelja, lektora...).

ZAKLJUČNO

Izdavačka djelatnost Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu postojala je od samih početaka modernoga Sveučilišta i Fakulteta, no posve nove organizacijske oblike dobila je tek akademske godine 2001/2002. utemeljenjem fakultetske izdavačke službe *FF press* s ciljem ujedinjavanja cjelokupna fakultetskog izdavaštva, a time i olakšavanja pristupa znanju akumuliranu i ostvorenu na matičnoj ustanovi.

U izdanju i/ili suizdanju *FF pressa* do danas je objavljeno preko 500 pojedinačnih naslova te deseci svezaka znanstvenih časopisa koje uređuju profesori i nastavnici Filozofskoga fakulteta. Svi tekstovi prolaze propisani recenzentski postupak, redakciju i uredničke zahvate, lekturu i korekturu te likovno uređenje i grafički prijelom.

Od svojih začetaka do danas *FF press* je prošao transformaciju od malena nakladnika, pred kojim je tek bio zadatak povezivanja raznolikih izdavačkih aktivnosti koje su se odvijale unutar Filozofskoga fakulteta, do renomirane izdavačke kuće i jednog od najvećih hrvatskih izdavača znanstvenih knjiga, koji godišnje objavi više od 50 naslova. Sada, dvadesetak godina kasnije, možemo konstatirati da je osnivanje *FF pressa* bila iznimno dobra, promišljena i opravdana odluka. Nakon prvih petnaestak godina postojanja tijekom 2018. godine postalo je jasno da je nužna još jedna tranzicija, ona iz isključivo tiskanoga svijeta prema značajnijem iskoraku u svijet digitalnoga i mrežnoga medija, a ta je tranzicija uspješno ostvorena pokretanjem platforme za knjige u otvorenome pristupu *FF Open Press*.

Usto i svi časopisi u izdanju Fakulteta dostupni su u otvorenome pristupu, a neki od njih postigli su i zapaženu međunarodnu vidljivost i prisutnost u relevantnim bibliografskim i citatnim bazama. No s obzirom na značajne promjene koje se u svijetu znanstvenog izdavaštva događaju u međunarodnim okvirima hvatanje koraka s najboljim praksama uz istodobno održavanje kvalitete i ritma izlaženja predstavlja znatan izazov i iziskuje snažnu institucijsku potporu.

Tomislav Galović
Iva Melinščak Zlodi
Ana Barbarić

LITERATURA I IZVORI

Arhiv Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zapisnici sjednica Fakultetskog vijeća Filozofskog fakulteta, šk. god. 2001/2002, (sv. 75).

Bui, B. Drago Roksandić i FF press: suradnja autora/urednika i nakladnika. *Zbornik Drage Roksandića*. Agičić, D.; Petrić, H.; Šimetin Šegvić, F. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – FF press, 2019, str. 67–71. DOI: <https://doi.org/10.17234/9789531759021.07>

FF Open Press, <https://openbooks.ffzg.unizg.hr/index.php/FFpress/index> (6. 4. 2024).

Pravilnik o izdavačkoj djelatnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018. Dostupno na: https://maia.ffzg.hr/att/propisi/Pravilnik_o_izdavackoj_djelatnosti.pdf (17. 10. 2023).

Razvojna i znanstvenoistraživačka strategija Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 2018. do 2023. godine.
Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018. Dostupno na: <https://web2020.ffzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2020/06/Razvojna-i-znanstveno-istra%C5%BEiva%C4%8Dka-strategija-FFZG.pdf> (17. 10. 2023).

Šikić, A. Hrvatska sveučilišna naklada. *Sveučilište u Zagrebu 350 godina (1669. – 2019.)*. Polić Bobić, M. (ur.). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 2019, str. 547–551.

Na mrežnoj stranici <https://www.ffzg.unizg.hr/casopisi> nalaze se obavijesti o tekućim časopisima u izdanju Filozofskoga fakulteta.

